

BK BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
SENIOR SECONDARY CO-ED DAY CUM BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL
PRE-BORAD-II EXAMINATION 2024-25

SANSKRIT (119)

Class : X

उत्तरपत्रकम्

Duration : 3 Hrs

Date : .12.2024

Max. Marks : 80

Admission No.:

Roll No.:

खण्ड 'क' भागः

अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः

प्रश्न 01 गद्यांशान् ध्यानेन पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत । (गद्यांश को ध्यान से पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Read the paragraph carefully and answer the questions.)

प्रश्नाः

(अ)- एकपदेन उत्तरत। (केवल प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(एक पद में उत्तर दीजिए। (Answer in one word only.)

(i) मेघानां जलं प्राणिभ्यः किं प्रयच्छति ?

सर्वेभ्यः प्राणिभ्यः जीवनं

(ii) भ्रमराः कुत्र गुञ्जन्ति ?

कदम्बपुष्पेषु

(iii) कैः क्षेत्राणां सिञ्चनं भवति ?

मेघजलैः

(iv) के पङ्कितं बद्ध्वा आकाशे उड्डीयन्ते ?

बलाकाः

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवल प्रश्नद्वयम्)

2X2=4

(पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।) (Answer in a complete sentence.)

(i) मेघदूतं कः रचितवान् ?

कालिदासः मेघदूतं रचितवान्।

(ii) बलाकाः कथम् आकाशे उड्डीयन्ते ?

बलाकाः पङ्कितं बद्ध्वा आकाशे उड्डीयन्ते।

(iii) मेघदूते कस्य वर्णनम् अस्ति ?

मेघदूते मानसूनविज्ञानस्य अद्भुतं वर्णनम् अस्ति।

(स) अस्य गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकम् लिखत।

1X1=1

(इस गद्यांश के लिए उचित शीर्षक विकल्पों से चुनकर लिखिए। (Write an appropriate title)

(द) भाषिककार्यम्। (भाषा संबंधी कार्य। **Work of Language.**) (केवल प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

(i) अन्तिमपङ्क्तौ अव्ययपदं किम् वर्तते ?

(ख) अतः

(ii) 'ज्ञानवर्धकम्' इति कस्य विशेषणम् ?

(घ) वायुमार्गस्य

(iii) 'धावन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(घ) हरिणाः

(iv) 'क्षीयते' क्रियापदस्य किं विपर्ययपदम् अत्र प्रयुक्तम् ? (क) वर्धते

खण्ड ख

रचनात्मक कार्य (15 अंकात्मकः)

प्रश्न 02 भवती सुनीता। भवती पुस्तकालयात् एकं पुस्तकं 'चटुकुल्याशतकम्' स्वीकृत्य पठितवती। तस्य पुस्तकस्य छायाप्रति स्वभगिन्याः स्मितायाः सकाशं प्रेषयति। तदर्थं लिखितं पत्रं मञ्जूषादत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखतु।

(आप सुनीता है। आपने पुस्तकालय से एक पुस्तक 'चटुकुल्याशतकम्' लेकर पढ़ी है। उस पुस्तक की छायाप्रति आप अपनी बहन स्मिता के पास भेज रही हैं। इस आशय से लिखे गए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए पदों से भरकर पुनः लिखिए।

(You are Sunita. You borrowed a book 'Chatukulya-satakam' from the library. You are sending a photo-copy of the same to your sister Smita. Fill in the blanks in the following letter written to your sister Smita in that context with the help of words given in the box and re-write the same.)

ए 10, विष्णुनगरम्

कानपुरतः

दिनाङ्कः 6.11.2024

प्रिये (i) स्मिते

सन्नेहं नमः।

अत्र सर्वगतं कुशलम् अस्ति। मन्ये भवती अपि (ii) कुशलिनी स्यात् । भवती लिखितवती यत् (iii) संस्कृतभाषायां लिखितं सरलपुस्तकं (iv) पठितुम् इच्छति। मया पुस्तकालयात् 'चटुकुल्याशतकम्' इति पुस्तकं स्वीकृत्य पठितम्। हसित्वा (v) हसित्वा मम उदरे तु पीडा जाता। तस्य पुस्तकस्य छायाप्रतिं कारयित्वा अहं (vi) भवत्याः सकाशां प्रेषयामि । पठनपाठने भवत्याः रुचिः सर्वदा (vii) वर्धतु । पठतु तावत् । कथम् अस्ति इति (viii) लिखतु । स्वपितरौ (ix) चरणयोः मम प्रणामाञ्जलिः निवेदनीया।

भवत्याः

भवदीया स्नेहसिक्ता भगिनी,

(x)सुनीता

प्रश्न 03 मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया 'दिनचर्या' इति विषयम् अधिकृत्य पञ्चसंस्कृतवाक्यानि लिखत-1X5=5

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों का प्रयोग करते हुए 'दिनचर्या' विषय पर पाँच संस्कृत वाक्य लिखिए।

Using the words given in the box, write five Sanskrit sentences on the topic 'Republic Day'.

गणतंत्र दिवसः

शब्दानां प्रयोगेण छात्रस्य विवेकानुसारेण उचिता वाक्य रचना

अथवा

पञ्चसंस्कृतवाक्येषु मञ्जूषापदसहायतया अधः दत्तं चित्रवर्णनं कुरुत।

(पाँच संस्कृत वाक्यों में मञ्जूषा के शब्दों की सहायता से नीचे दिए चित्र का वर्णन कीजिए।

Describe the following picture in five Sanskrit sentences with the help of words given in the box.)

शब्दानां प्रयोगेण छात्रस्य विवेकानुसारेण उचिता वाक्य रचना

प्रश्न 04 अधः एका कथा लिखिता अस्ति। तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति। मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै ।

तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत।

½X10 =5

(नीचे एक प्रेरक संस्मरण लिखा है। उसमें कुछ पद रिक्त हैं। उन्हें पूर्ण करके संस्मरण को पुनः उत्तर-पुस्तिका में लिखिए। सहायता के लिए मञ्जूषा में पद दिए गए हैं।

An inspiring memory is given below. Some blanks are there. Complete those blanks and re-write the memory in answer sheet. Words are given in the box for help.)

रामायणे इदं वर्णितं यत् एकदा स्व (i) शृङ्गारकक्षे जनकपुत्री सीता शृङ्गारम् अकरोत्। सा षोडशशृङ्गारं कृत्वा स्वशिरसि सौभाग्यचिह्नं सिन्दूरम् अरचयत्। एतद् दृष्ट्वा श्रीहनुमान् (ii) सीताम् अपृच्छत्- "मातः ! भवती कथं (iii) प्रतिदिनम् स्वमस्तके सिन्दूरं रचयति।" माता सीता अवदत्-"प्रियवर। अनेन (iv) सिन्दूरेण स्वामिनः आयुः (v) वर्धते सः प्रसीदति अपि। अतः अहम् एवं करोमि।" एतच्छ्रुत्वा हनुमान् ततः (vi) प्राचलत् । एकस्मिन् दिवसे श्रीहनुमान् सम्पूर्णं शरीरं (vii) सिन्दूरम् लिम्पित्वा राजसभाम् आगच्छत्। तदा तस्य रक्तवर्णं (viii) शरीरम् दृष्ट्वा सर्वे जनाः अहसन्। कारणं पृष्ट्वा सति हनुमान् अवदत् "माता अवदत्-सिन्दूरेण स्वामिनः (ix) प्रसन्नता आयुश्च वर्धते, अतः अहमपि तेन कारणेन एवं स्वसम्पूर्णशरीरं सिन्दूरम् अलिम्पयम्।" एतच्छ्रुत्वा श्रीरामः प्रसन्नः भूत्वा तस्य (x) आलिङ्गनम् अकरोत्।

अथवा

निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।

(निम्नलिखित संवाद को मञ्जूषा में दिए गए पंक्तियों की सहायता से पूरा करके पुनः लिखिए।

Complete the following dialogue with the help of sentences given in the box and re-write the same.)

(धनेशः नीरेशः च विद्यालयस्य अल्पाहारगृहे उपविष्टौ दशवर्षीयः रामेश्वरः आगम्य चायपात्राणि स्थापयति ।)

धनेशः - अरे। कदा प्रभृति अत्र कार्यं करोषि ? पूर्व तु न अवलोकितः ।

रामेश्वरः - (i) सप्ताह एव जातः।

- धनेशः - एवम् सप्ताहः अभवत् । कुतः आगतः त्वम् ?
 रामेश्वरः - (ii) पटनातः धनेशः त्वम् मध्ये एव पठनं त्यक्त्वा कथं पटनातः अत्र आगतः ?
 रामेश्वरः - किं करवाणि? मम अभागिनो जनकः पूर्वं दुष्टैः हतः। अधुना मम (iii) माता अपि दिवंगता ।
 अनाथः अहं कथं निर्वाहं कुर्याम् ?
 धनेशः - किं त्वं पठितुं नेच्छसि ?
 रामेश्वरः - (iv) अवश्यम् इच्छामि । परं विद्या नास्ति मम भाग्ये।
 धनेशः - हतोत्साही न भव। विद्यालये रात्री अपि अध्ययनं कार्यते। किमपि पूर्वं पठितम् ?
 रामेश्वरः - द्वितीयकक्षापर्यन्तम् एव ।
 धनेशः - सायम् आगच्छतु षड्वादने। यदि ध्यानेन पठसि, छात्रवृत्तिं लप्स्यसे।
 रामेश्वरः - बहु उपकृतम्। (v) ईश्वरः भवते सर्वा सफलतां प्रदास्यति।
 धनेशः - सर्वं तवाधीनम्। उद्यमेन हि सिध्यन्ति कार्याणि।

खण्ड ग

अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (25 अंकात्मकः)

प्रश्न 05 स्थूलपदेषु सन्धिच्छेदम् अथवा सन्धिं कृत्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत- (प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4

(स्थूल पदों में सन्धि अथवा सन्धिच्छेद करके उत्तर पुस्तिका में लिखिए।

Separate or join bold words and answer in the answer sheet.)

1. राजा चक्षुर्दानम् चक्षुः+ दानम् अकरोत् ।
2. अध्ययन विषये जागरूकः + अहम् जागरूकोऽहम्
3. यद्यहम् यदि + अहम् आगच्छामि तर्हि भवन्तं मिलामि।
4. राजा सैनिकान् आदिशत् विद्धि + एनम् विधेनम् ।
5. इन्द्रियान्यादौ इन्द्रियाणि + आदौ तपसा विजयितानि।

प्रश्न 06 स्थूलपदेषु समासम् अथवा विग्रहं विकल्पेभ्यः चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम् लिखत -(प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4

(स्थूल पदों में समास अथवा समास विग्रह विकल्पों से चुनकर उत्तरपुस्तिका में लिखिए।

Join or disjoin compounds in the bold words choose the appropriate answer from the options given below and write in the answer sheet.)

1. कुम्भकारः घटं निर्माति ।
(ग) कुम्भं करोति इति
2. कपीनां मेदसा दोषो वह्निदाह समुद्भवः।
(ख) कपिमेदसा
3. जाज्वल्यमानं शरीरं यस्य सः मेषः अश्वशालाम् प्रविशति।
(ख) जाज्वल्यमानशरीरम्
4. उपकृष्णं राधिका वसति ।
(ख) कृष्णस्य समीपं
5. निर्माक्षिकम् गृहम् एव शोभते ।
(क) मक्षिकाणाम् अभावः

प्रश्न 07 स्थूलपदानाम् 'प्रकृतिप्रत्ययः' पृथक् संयोगाय शुद्धं उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम् लिखत।(प्रश्न चतुष्टयम्)1X4=4

(स्थूल पदों के प्रकृति-प्रत्यय अलग अथवा संयुक्त करके विकल्पों से शुद्ध उत्तर को चुनकर उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।)

(Separate or join suffixes in the bold words and write answer appropriate from the options given below in the answer sheet.)

1. अस्याः (अनुज + टाप्) ----- दीपिका अस्ति ।
(ख) अनुजा
2. (नर्तकी) ----- शोभनं नृत्यं करोति ।
(ख) नर्तक + डीप्
3. प्रकृतेः ----- (सुन्दर + तल) रमणीया ।
(घ) सुन्दरता

4. (दुष्ट + त्व) ----- मानावेषु न उचितं नास्ति।

(ख) दुष्टत्व

5. (दिन + ठक्) ----- कार्याणि समयेन पालनीयानि ।

(ग) दैनिक

प्रश्न 08 वाच्यानुसारं मञ्जूषायाः उचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत। (प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

(दो मित्र दूरभाष पर वार्तालाप कर रही हैं। निरूपमा कर्तृवाच्य में बोलती है और विनीता कर्मवाच्य में बोलती है। वाच्यनुसार मञ्जूषा के उचित पदों से रिक्त स्थान भरिए।)

(Two friends are talking over telephone. Nirupama speaks in active voice and Vineeta speaks in passive voice. Fill in the blanks according to voice by.)

1. त्वया पिता कथम् ----- ?

(क) स्मर्यते

2. मया चन्द्रः ----- ।

(क) दृश्यते

3. युष्माभिः विद्यालयः -----।

(ख) स्थीयते

4. कन्याः फलानि -----।

(क) खाद्यन्ते

प्रश्न 09 कोष्ठके प्रदत्तं समयं दृष्ट्वा स्वदिनचर्या वर्णय - (प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

(कोष्ठक में दिए गए समय को देखकर अपनी दिनचर्या का वर्णन कीजिए।

Describe your daily routine by seeing the time given in brackets.)

(1) अहम् (5.15) सपाद पञ्च वादने संस्कृतं अध्ययनं करोमि ।

(2) मध्याह्ने (12.45) पादोन द्वादश वादने विज्ञानं पठामि ।

(3) शायं (5.30) सार्धं पञ्च वादने क्रीडामि।

(4) रात्रौ (8.00) अष्ट वादने गृहकार्यं करोमि ।

प्रश्न 10 मञ्जूषायां प्रदत्तैः अव्ययैः सहायतया वाक्यानां रिक्तस्थानानि पूरयत – (प्रश्न चतुष्टयम्)

1X4=4

मञ्जूषा में दिए गए अव्ययों की सहायता से वाक्यों के रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।

Fill in the blanks with the help of indeclinables given in the box.)

(क) तस्याः मुखम् चन्द्रम् इव कदापि न प्रतीयते।

(ख) कथासु रामकथा इति समाप्यते।

(ग) रामः श्यामः च कुत्र पठतः ?

(घ) बहिः कः तिष्ठति ?

(ङ) वृथा मा वद।

(च) तेन कदा स्वपरीक्षा उत्तीर्णा ? ज्ञायताम् ।

मञ्जूषा- , , , ,

प्रश्न 11 प्रदत्तेषु उत्तरेषु यत् उत्तरम् शुद्धम् अस्ति तत् चीयताम्। (प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

(दिए गए उत्तरों में से जो उत्तर शुद्ध है उसे चुनिए।

Choose the appropriate answer from the options given below.)

(1) अहम् शास्त्रं पठामः ।

(ख) पठामि

(2) सत्यं कथयितव्यः ।

(क) सत्येन

(3) धर्माचरणेन सुखं लभति।

(ख) लभते

(4) उद्याने सुन्दराः पुष्पाणि सन्ति।

(ग) सुन्दराणि

‘घ’ भागः

पठितावबोधनम् (30 अंकात्मकः)

प्रश्न 12 अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-

नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the passage below and answer the questions as directed

प्रश्न:-

1. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1/2X2=1

(i) पश्चात्तापेन दग्धमानसः कः आसीत् ?

प्रच्छन्नभाग्यः

(ii) आपदां तरणिः किम् ?

धैर्यम्

(iii) बुद्धिमती कस्य पत्नी ?

प्रच्छन्नभाग्यस्य

II. एकवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) प्रच्छन्नभाग्यस्य भार्या पतिम् किम् अपृच्छत् ?

आर्य ! किं सर्वगतं कुशलं वर्तते? अयथाकालं समागतोऽसि ?

(ii) प्रच्छन्नभाग्यस्य भार्या कीदृशी आसीत् ?

प्रच्छन्नभाग्यस्य भार्या बुद्धिमती आसीत् ।

(iii) किम् त्यक्त्वा उद्यमः क्रियताम् ?

इदानीं विषादं त्यक्त्वा उद्यमः क्रियताम्।

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(1) 'शीघ्रम्' इत्यर्थे गद्यांशे किम् पदम् प्रयुक्तम् ?

सपदि

(ii) 'अपृच्छत्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?

भार्या

(iii) 'पतिम्' इति विशेष्यपदस्य विशेषणपदम् किम् ?

समागतं

प्रश्न 13 अधोलिखितं पद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-

नीचे दिए गए पद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Phrases below and answer the questions as directed

प्रश्न:-

1. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1/2X2=1

(i) मनः काभ्याम् गृह्यते?

अभ्यासवैराग्याभ्यां

(ii) 'महाबाहो।' इति कथयित्वा कः सम्बोध्यते?

श्रीकृष्णः

(iii) 'कौन्तेय' इति पदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

अर्जुनाय

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) मनः कीदृशम् अस्ति?

मनः दुर्निग्रहं चलं च अस्ति ।

(ii) अभ्यासेन वैराग्येण च किम् गृह्यते?

मनः

(iii) श्रीकृष्णः कस्य वशीकरणं कठिनं कथ्यते?

मनसः

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) 'यस्य वशीकरणं कठिनम्' इति अर्थ किं पदं पद्यांशे प्रयुक्तम् ?

दुर्निग्रहं

(ii) 'गृह्यते' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम् ?

मनः

(iii) 'मनो दुर्निग्रहं चलम्' अत्र विशेष्यपदं किम्?

मनः

प्रश्न 14 अधोलिखितं नाट्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-

नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Drama below and answer the questions as directed

प्रश्न:-

1. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1/2X2=1

(i) द्रौपद्याः पुत्राः प्रातरः च केन हताः?

द्रौणिना

(ii) शोकः अग्निः इव कां दहति ?

द्रौपदी

(iii) कस्याः पुत्राः वीरगतिम् प्राप्ताः ?

द्रौपद्याः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) वारणावते पाण्डवान् कः रक्षितवान्?

भीमः

(ii) अस्मिन् संसारे केन सदृशः पराक्रमी न अस्ति? भीमेन

(iii) का आत्मानम् मन्दभाग्या कथयति? द्रौपदी

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) यावत् असौ क्रूरकर्मा न दण्डयते 'अत्र', 'असौ' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम्? द्रोणपुत्राय

(ii) 'अर्हसि' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्? त्वम्

(iii) 'शोकः' इति पदस्य विशेषणपदं किम्? अयम्

प्रश्न 15 अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदम् आधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत -

1X5=5

नीचे दिए गए वाक्यों में रेखांकित पद के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजिए

Construct a question based on the underlined term in the sentences below

(i) केषाम् चित्ते वाचि च सरलता भवति ?

(ii) केन क्रमशः घटः पूर्यते ?

(iii) गगनात् सहस्रसः काः भूमौ पतन्ति ?

(iv) अश्वाः कस्मै इतस्ततः अधावन् ?

(v) मयूरस्य नृत्यं कस्याः आराधना ?

(vi) कानि प्राप्य ते संतुष्टाः अभवन् ?

प्रश्न 16 मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत -

½X4=2

मञ्जूषा से उचित शब्द चुनकर निम्नलिखित श्लोक के अन्वय को भरकर पुनः लिखें

Choose the appropriate word from the box and fill in the context of the following verse and rewrite it

शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा।

ऊहापोहार्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः।

अन्वयः - शुश्रूषा (i) श्रवणम् च एव, ग्रहणम् (ii) तथा धारणम्, ऊह अपोह (iii) अर्थविज्ञानम् तत्त्वज्ञानं

(iv) च धीगुणाः सन्ति।

अथवा

अन्वयः- यः व्यसनं प्राप्य (i) मोहात् केवलं परिदेवयेत्, तस्य (ii) कन्दनं वर्धते। (iii) अन्तं च न (iv) समधिगच्छति ।

प्रश्न 17 रेखाङ्कितपदेषु प्रसङ्गानुसारम् उचितम् अर्थचयनं कुरुत -

1X4=4

रेखांकित शब्दों में प्रसंगानुसार उचित अर्थ का चयन करें -

Choose the appropriate meaning according to the context in the underlined words -

(i) विपुला च अत्र वनसंपदा ।

(ख) विशाला

(ii) स विवेक इति ईरितः।

(ग) कथितः

(iii) त्यक्त्वा धर्मप्रदां वाच परुषां योऽभ्युदीरयेत्।

(क) कठोराम्

(iv) तदैव आहुः महात्मानः समत्वमिति तथ्यतः ।

(क) कथयन्ति

(v) य इच्छत्यात्मनः श्रेयः प्रभूतानि सुखानि च।

(क) श्रेष्ठः

प्रश्न 18 अधोलिखितकथां मञ्जूषाया प्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत-

½X8=4

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से रिक्त स्थान भरकर नीचे दी गई कहानी को पुनः लिखिए -

Rewrite the story below by filling in the blanks with the words given in the box:

एकदा सरस्तीरे विहरतौ राजहंसौ (i) काकस्य ध्वनिं श्रुत्वा तं वाचालं कथयतः। निन्दितः काकः प्रविश्य कथयति यत् अहं तु (ii) सत्यप्रियः अस्मि। काकस्य पश्चात् राजहंसौ बकस्य (iii) निन्दां कुरुतः । स्वनिन्दां श्रुत्वा बकः तत्रागत्य (iv) मयूरं तिरस्करोति। तिरस्कृतः मयूरः आगत्य स्वकेकारवं (v) कोकिलात् श्रेष्ठतरं कथयति। कोकिलः आगत्य (vi) आत्मप्रशंसां कुर्वन्तं मयूरं तिरस्कृत्य स्वप्रशंसां करोति । पक्षिणां कलहं दृष्ट्वा (vii) प्रकृतिः माता तत्रागच्छति । प्रकृतिः माता कथयति सर्वेषाम् यथासमयं (viii) महत्त्वं विद्यते ।

इत्यलम्